

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :
Pe un an 10 cor. — pe $\frac{1}{2}$ an 5 cor.
Pentru România și străinătate :
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiunea a
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 1650. Pres.

IOAN,

din indurata lui D-zeu dreptedinciosul Episcop al bisericeii gr.-or. române în părțile Aradului, Orăzii-mari, Ienopolei, și Hălmagiului, precum și în cele adnexate din Bănatul-Timișan.

Iubitului cler și tuturor credincioșilor din eparhia Aradului; dar și pace dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Iisus Hristos împreună cu salutarea Noastră arhierască!

„Venii să bem beură nouă, nu din piatră steapă făcătoare de minuni, ci din isvorul nesticăciunii, din Hristos, cel ce a isvorât din mormânt, întru care ne întărim.“

Iubiților mei fi sufletești!

Am petrecut cu evlavie creștină timpul lung de șapte săptămâni, în cari creștinului cu frica lui Dumnezeu dată i-a fost puțința și posibilitatea, și astfel numai dela voia lui a atârnat plinirea legii, de a-și curăți trupul și sufletul de întinăciunea vieții pământești; am petrecut cu umilință săptămâna patimilor Domnului și am ascultat cu evlavie d-zeștile slujbe, în cari în mod înțeles și priceput de toți se descriu și se arată chinurile și restignirea, moartea și îngroparea, cari Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos le-a suferit de bunăvoie, ca să mântuie neamul omenesc.

Eri, în zori de zi am săvârșit slujba prescrisă întru pomenirea punerii în mormânt a Domnului nostru Iisus Hristos, și ne este încă în proaspătă memorie tânguirea preacuratei maice a Domnului, carea odinioară stând în jurul mormântului suspină grăind: »O! primăvară dulce, fiul meu preadulce, unde a ajuns frumseța ta;« iar' astăzi săvârșind

calea cea lungă a postului, din zilele cele pline de jale și durere ale sfințelor patimi, ne-am trezit și deșteptat în zorile voioase și pline de mângâiere ale prealuminății sărbători, în carea dată este creștinului bucuria și veselia de a vedea și înțelege: cum Hristos fiul lui Dumnezeu, care adormise cu trupul ca un muritor, a înviat ca un Dumnezeu; cum Hristos soarele dreptății, soarele cel mai înainte de soare, care apusese în mormânt, a răsărit iarăși în toată podoaba și frumseța nevinovăției sale, cu toată puterea căldurei și cu toată lumina strălucirii sale dumnezeesti.

Iubiții mei fi sufletești!

Au trecut multe veacuri, de când Mântuitorul lumii s'a umilit pe sine, chipul robului luând, și de când întru împlinirea trimerii sale pe pământ s'a supus judecății oamenilor, cari dragostea o răsplătesc cu ură și binefacerea cu rău; s'a supus judecății poporului fără suflet și fără conștiință, care fără să afle vre-o vinovăție în toată vieța sa de pe pământ, strigă cu înverșunare *ia-l, ia-l, restignește-l pe el*; astfel au trecut veacuri, de când Hrs. mielul lui D-zeu, chemat să ridice și să șteargă păcatul lumii, se jertfește pe sine pentru vieța și mântuirea lumii, și pune însași vieța sa prețul răscumpărării neamului omenesc din blăstămii legii.

Da, au trecut multe veacuri, de când preadulcele nostru Iisus s'a răstignit, a murit și s'a îngropat cu trupul ca un muritor, dar totatătea veacuri au trecut și de când Domnul puterilor a arătat lumii păgâne, că deși a omorât trupul, dar' sufletul nu-l poate omori și de când împăratul măririi călcând cu moartea Sa moartea, cu puterea dumnezeirii Sale a rupt pecețile mormântului, în care se încuiase vieța, a rupt încuietorile iadului, cari țineau lumina și bucuria; și de când prin învierea s'a de a treia zi, a dat

înviere și vieată și celor din mormânturi, deschizând astfel neamului omenesc ușile fericirii și dându-ne tuturor nădejdea învierii în ziua de apoi.

Adevărat, că multe veacuri au trecut, de când s'au întâmplat toate acestea, dar ori câte veacuri au trecut până acum și câte vor mai trece în viitorul necunoscut și neprevăzut de mintea omenească, până va sustă cerul și pământul, până soarele va fi pus spre stăpânirea zilei, iar luna și stelele spre stăpânirea nopții, patima și învierea Domnului va rămâne precum a fost și până acum, un eveniment fără păreche în istoria lumii; un eveniment, care precum în trecutul veacurilor nu și-a pierdut nimic dintr-în-sămăntăta sa, astfel nici în viitorul fără hotar nu-și va pierde nimica din ea.

Patima și învierea Domnului nu și-a pierdut și nu-și pot pierde însămnătatea lor, nu numai că acestea sunt scrise cu litere neperitoare în sfintele scripturi; nu numai că ele sunt brăzdate în inimă și tipărite în credința omului creștin, dar nu și-au pierdut și nu-și pot pierde însămnătatea, pentru că nici patima, nici învierea Domnului nu sunt supuse vremii și voinței oamenilor, precum sunt supuse alte lucruri din lume și precum a fost supusă și vieța pământească a Mântuitorului Hristos, ci patima și învierea Domnului sunt și vor rămâne nestrămutate pe vecii vecilor, precum neschimbat și nestrămutat este și vecinul Dumnezeu.

Da, patimile și învierea Domnului nu numai nu sunt supuse schimbării timpului și voinței oamenilor, ci din contră: cu cât omenirea va înainta mai mult cu timpul și cu anii; cu cât i-se va lumina mai bine mintea și priceperea, ca să poată judecă cursul vieții și cum se petrec lucrurile în lume; cu cât adecă omenirea se va cugeta mai cu deadinsul la individualitatea și ființa sa trecătoare față cu vecinicia, și cu cât mai mult se va ocupa cu micimea și neputința sa în asemănare cu atotputernicia lui Dumnezeu; cu cât adecă omenirea va începe mai tare a veni la cunoștința de sine, cu atât mai bine va înțelege și cunoaște și dragostea și nemărginita îndurare a lui Dumnezeu față cu neamul omenesc, și astfel va înțelege și adevărul sfintei scripturi, care ne spune și ne învață că: *întru atâta a iubit Dumnezeu lumea, cât și pe unul născut fiul său l-a dat (răscumpărare pentru toți), ca tot celce va crede întrânsul să nu piară, ci să aibă viață de veci (Ioan c. 3. v. 16), va înțelege deci și se va convinge și despre aceea, ce ne spune Sfânta Evanghelie de astăzi, că toate printrânsul s'au făcut și fără de dânsul nimic. nu s'a făcut, ce s'a făcut. (Ioan c. 1 v. 3.)*

Iată dar îndemnul prăznuirii! Iată că întru pomenirea evenimentului celui fără păreche în istoria lumii cunoscute, întru pomenirea învierii

Domnului, creștinismul a introdus sărbătoarea, a cărei prăznuire o săvârșim și noi astăzi cu întreaga biserică ortodoxă orientală de pretutindenea, precum o sărbează și întreaga lume creștină, și bucuria zilei este cu atât mai mare, cu cât **învierea Domnului** este triumful luminei asupra întunecului; este biruința adevărului asupra hulei și a dreptății dumnezeiești asupra nedreptății și tirâniei păgâne; este biruința raiului asupra iadului și a vieții asupra morții; **învierea Domnului** nu numai ne este mărturie vie, că poți omorî trupul, dar nu poți omorî și sufletul, dar ea ne este și **nădejdea** învierii noastre la ziua cea de apoi, în care nădejde ne întărim nu numai prin credința noastră, ci și prin mărturisirea tâlharului, care a recunoscut pe Hristos pe cruce și care astăzi îl mărește cântând: *ieri m'am îngropat împreună cu tine, astăzi mă scol împreună cu tine, înviind tu, (stih. a 3-a dela oda a 3-a a praznicului).*

De aceea tot sufletul condus de asemenea convingeri creștinești, va înțelege bucuria și veselia noastră de astăzi; va înțelege de ce la vestea învierii Domnului și omul sdruncinat și ingenuchiat sub povara greutăților vieții, răsuflă mai ușor și capătă putere de vieță nouă? De ce chiar și muribundul, a cărui zile sunt numărate, își reculege puterile la vestea învierii Domnului, se trezește și capătă nădejde de biruință asupra morții; iar înțelegând toate acestea va înțelege fiecare și aceea: de ce biserica noastră a introdus cântările și imnurile, cari astăzi ca și dintr'o gură și dintr'o inimă răsună cu dulceață și mângâiere nespusă din piepturile tuturor creștinilor adevărați, spre lauda și mărirea lui Dumnezeu Tatăl, care a dat, și întru cinstea și mărirea unuia născut Fiului său, a Domnului și Mântuitorului nostru Is. Hristos, prin care s'a dat biruința vieții asupra morții.

Între alte multe cântări este și imnul pus în fruntea acestei pastorale, pe care l-am aflat mai potrivit împrejurărilor vieții noastre de astăzi, nu numai pentru că și prin el se preamărește sărbătoarea zilei, dar și pentru aceea, că prin acest imn biserica ne arată calea, care duce la bine și îndestulare.

Veniți să bem beătură nouă sună oda (peazna) a treia din canonul praznicului cântat astăzi în toate bisericile noastre; *veniți să bem beătură nouă* vă zic și eu în numele bisericii, carea ca o maică bună, ne chiamă cu iubire la sânul ei. Beătură nouă să bem dară *nu din piatră stearpă făcătoare de minuni*, pentru că aceea nu este beutura credinței creștine, ci este beutura poporului care, îndată ce nu-și poate stămpăra dorul inimii și pofta pântecelui, pierde credința în Dumnezeu și murmură contra conducătorilor săi. Apa din piatră stearpă făcătoare de minuni este beutura

nesațiului și a desnădășduirii, din care au **beut numai fiii lui Izrail** cel de demult atunci, când în calea spre pământul făgăduinței, ajunși la muntele Horiv, și neaflând apă, începuse a murmură contra lui Moise, conducătorul lor, făcându-i imputare : de ce i-a scos din casa lui Faraon ? De ce i-a adus prin pustie și prin munți, unde n'au mâncare și beutură, când bine le eră lor să șază lângă oalele cele cu carne ale Egiptenilor ? Și când apoi Moise ca să scape de blăstăm și urgia poporului, — care-l amenință cu moarte — a dat la porunca celui de sus cu toiagul său într'o stâncă din muntele Horiv, din care spre mirarea tuturor, a eșit apă curată și întru prisosință și s'au liniștit cei însătați, dar pentru necredința și ispitirea lor, pentru că ei n'au crezut, că lucrurile se întâmplă cu voia lui Dumnezeu, Dumnezeu i-a certat și locul, de unde s'au scos apa, nu se chiamă al darului și al binecuvântării, ci *locul ispitei și al blăstămului*. (Cartea Eșirei, cap. 15—17).

Tocmai de aceea, în timpul de acum, când și cel mic ca și cel mare vede, cum *lucră mâna lui Dumnezeu pretutindenea* ; când cel tare ca și cel slab înțelege, *că de nu va zidi Domnul casa bunătăților, înzădar ne ostănim* ; când cel avut ca și cel sărac nu numai vede și înțelege, dar și simte, *că zădarnic este aratul, sămănatul și grapatul*, dacă sghiaburile și canalurile cerului sunt închise și nu se pogoară ploaia, care să ude sămănaturile și să dea sămănătorului sămănțe după fel, — ce sfat v'ași și putea da mai ușor de priceput și de împlinit, de cât să vă zic : » *Veniți să bem beutură noaună, nu din piatră stearpă făcătoare de minuni, ci din izvorul nesticăciunii, din Hristos, cel ce a izvorit din mormânt, întru carele ne întărim*«.

Când vă zic aceasta, vă sfătuiesc și îndemn : să ascultați sfaturile și să împliniți poruncile sfintei biserici, întemeiată prin însuși Mântuitorul Hristos, care însuși este pacea, și prin care se revarsă darul și binecuvântarea cerească asupra noastră ; este pomul vieții, din care gustând nu mori ; este însuși izvorul tămăduirii, în care și prin care se vindecă toate boalele și toate neputințele sufletești.

Vă sfătuiesc și îndemn să vă rugați unul pentru altul, ca să vă mântuiți ; — să vă rugați lui Dumnezeu cu toată umilința și căldura inimii, în toate zilele și în toate lipsele și trebuințele vieții ; să fiți blânzi și fără prihană, să iertați unul altuia greșalele, ca și Tatăl ceresc să vă ierte voaună greșelele voastre.

Iertați dară toate pentru sfânta înviere.

După cari rugând pe Dumnezeu, părintele îndurărilor, să sădească în inimile voastre aceste sfaturi părințești ; *să ne binecuvinte cu un an bineroditor*, care să aducă bucuria și îndestularea

creștinească în casele și familiile voastre a tuturor ; să vă învrednicească a petrece cu bine aceste sărbători și a ajunge cu pace multe altele de aci înainte, — am rămas cu binecuvântare arhierească.

Arad, în sărbătorile Invierii Domnului din an. 1905.

Al Vostru tuturor

binevoitor Episcop :

Joan J. Papp.

Nr. 1701/1905.

IOAN,

din îndurarea lui Dumnezeu dreptredinciosul Episcop a Aradului, Orăzii-Mari, Ienopolei și al părților adnexate din Banatul-Timișan.

Iubitului cler și popor și iubiților deputați ai Sinodului nostru eparhial, dar și îndurare dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Iisus Hristos !

Cu provocare la §-ii 89 și 90 din Statutul-Organic convocăm Sinodul nostru eparhial ordinar al diecezei Aradului la biserica Noastră catedrală de aici pe **Duminea Tomii**, adică pe 24 Aprilie (7 Maiu), orele 9 dimineata, în care zi, după săvârșirea serviciului divin, va urmă deschiderea Sinodului în sala mare a seminarului diecezan.

Ceeace se aduce la cunoștință tuturor P. T. D. deputați spre știre și conformare.

Arad, 7/20 Aprilie 1905.

Al tuturor de binevoitor :

Joan J. Papp,

Episcopul Aradului.

Compatibilitatea grației dzești cu libertatea morală a omului

Neputându-mă învoi cu opinia unor teologi dogmatiști, *) cari susțin, că compatibilitatea grației dzești cu libertatea morală a omului este un mister nepătruns de mintea omenească, voi cerca a-l desvâli pe cale metafizică.

Ca fie-care element din creațiune trebuie să luăm și pe D-zeu creatorul ca subiect-obiect ; ca subiect întru cât privește aseitatea și eterna sa activitate, iară ca obiect întru cât spre împlinirea misiunii noastre finale avem să-l cunoaștem din manifestațiunile și operele sale (Rom. 1. 19. 20.) Asemene ni se presintă și

*) Nomina odiosa

iubirea sa față de întreaga creațiune și în special față de om; ca subiect, întru cât fiind ea perpetuu activă, se obiectează către noi prin opere de bunavoință, a fost la crearea luminei, motorul activ și este estern activă a susține lumea în existență, precum susține și mitologia veche elină, că originar toate au izvorit din *haos* prin fructifiare din zeul *Eros* sau Amor, iară ca obiect o cunoaștem din operele lui D-zeu.

Fiind iubirea lui D-zeu acea forță calitativă, prin care ne revarsă în dar fără oare care merit din partea noastră beneficiile sale, devine ea în constanța ei pentru noi o *grație*, care încă e de luat ca subiect obiect: ca subiect întru cât ne oferă daruri, ca obiect întru cât le putem primi și cunoaște.

De oarece D-zeu ca spirit nu este supus restricțiunilor fizice — corporale, nu poate fi decât conceptul ideal al celei mai absolute libertăți, din care cauză voința, iubirea și grația sa nu poate fi decât liberă. Stând deci în D-zeu grația către libertate ca subiectul către calitățile sale, de aceea stau ambele concepte în raportul celei mai intime compatibilități.

Precum cunoaștem din psihologia empirică, este realizarea misiunii noastre finale într-o uniune temporală și eternă cu D-zeu, culmea celei mai sublime fericiri, ce o putem dori, de aceea dorind-o din toate puterile sufletești o voim intelectual-moral liberi, eară facultățile noastre intelectual-morale, fără de cari ne este imposibil a împlini acea măreață misiune, sunt pentru noi cel mai prețios dar, spre care râvnim liberi. Precum nu primim aici când în mod involuntar darurile dorite, ci din contră gravităm liberi și din toată puterea sufletească spre dănsule, putând tot așa fi și apatici față de ele, astfel nu suntem siliți a primi dela D-zeu darurile grațiale ale luminării intelectual-morale, ci din contră râvnim după dănsule. Drept aceea este grația d-zeească obiectivă nu numai armonică cu libertatea noastră morală, ci mai vărtos fiind ea obiectul dorințelor noastre e cu totul compatibilă cu dânsa.

Fiind atât iubirea cât și voința noastră morală liberă putem numi *) iubirea o libertate sentimentală, eară libertatea o iubire ideală și intelectuală, căci prin ambele — în princip nedespărtibile — gravităm spre obiectul voit. După cele relevate stă libertatea noastră morală către iubirea grațială a lui D-zeu în raport de petibilitate și atracțiune metafizică, ceea ce ne impune Iisus Hristos zicând: „Apropieți-vă de D-zeu și el se va apropia de voi“. Precum gravitațiunea pământului atrage spre dânsul toate corpurile, și aceste prin dânsa râvnesc spre dânsul, constatăm un analog raport în ordinea morală, în puterea căreia atragerea sufletească în raport reciproc se potențiază ca magnetul tras peste altul mai tare. Este cunoscut din empirie, că iubirea produce iubire, iară ura numai ură.

De oare ce contrarii doctrinei despre *esistența libertății morale* susțin, că nu există libertate morală,

din cauză că, tot ce ne pare a voi liberi, voim motivați, fie chiar și darurile ideale ale grației d-zeești sau împlinirea misiunii noastre, obiectul voit, suspendând libertatea morală, nu poate fi vorba nici de compatibilitatea ei cu grația d-zeească.

Stând însă omul prin conștiința sa subiectă, care supremul său subiect, atât peste motive cât și peste voința sa motivată, care constituie un conținut al conștiinței sale obiecte, este omul ca ființă inteligibilă în sine liber a reacționa sau nu spre motive? Fiind mai departe omul după caracterul său inteligibil o ființă liberă și ea atare un subiect gravitant spre grația d-zeească, dela care depind esențial ambele sale misiuni, stau ambele concepte în raport de intimă compatibilitate, căci dacă sufletul e compatibil cu misiunea sa finală, cum poate necesara libertate fi necompatibilă cu grația d-zeească, fără de care nu putem împlini misiunea noastră.

Întru cât este libertatea noastră cel mai suprem dar grațial necesar spre realizarea raportului nostru religios, putem susține că ea este o grație obiectivă primită din cea subiectivă a lui D-zeu.

Prin urmare fiind grația d-zeească în ambele înțelesuri compatibilă cu libertatea noastră morală, compatibilitatea ambelor concepte nu involvă nici un mister.

V. Simiganoschi

preot în Tereblecea
Bucovina.

Călătoriile prin Ungaria

ale lui

Evlia Celebi.

(1660—1664).

— Urmare. —

Ianova (Ineu).

Cetatea *Ianova* a clădit-o regele ungar, cu numele *Ianovan*, care era foarte stimat și învățat și istoria lui vrednică de onoare se și cetește între națiunile creștine. Locuitorii grănițeri îi zic *Ianina* (Câmpul lui Iani). La anul 959 a ocupat-o Ahmed-pașa, al doilea vizir, apoi au ocupat această cetate ardelenii și au locuit într'însa. În urmă, la porunca hanului Sultanul Mohamed, fiul hanului Ibrahim, a ocupat-o pașa Mohamed Körpöli. Tarichia este următoarea:

Ianova a ajuns din nou sub domnia casei ozmanlii, în anul 1061 (1651 d. Hr.)

Acum s'a dat poruncă, să fie reședința pașei din Timișoara; înainte cu 70 de ani a fost sub stăpânirea begilor de sandjac, acum e sub stăpânirea vizirilor. Când a ocupat această cetate Körpöli Mohamed pașa, pe atunci se resculase în Anatolia Hasan pașa și jefuind și pustiind a mers până la

*) Vezi tratatul meu „*Amoarea și libertatea*“ publicat în revista „Viitorul“ din Iași Nr. 8—10, 13—14 anul 1905.

Brussa, de aceea, pe când era la porțile cetății, i-a sosit lui Körpöli următorul răvaș împărătesc:

»Iubite Vizirule, Dacă vei aduce înaintea mea pe regele Ardealului în lanțuri și legat, nu va fi înveselitor pentru mine; ci grăbește la reședința mea; și pornește contra acestui rebel, contra lui Hasan pașa«. La aceasta înțeleptul pașa a răspuns: »foarte bucuros«, s'a întors și s'a mulțumit cu coprirea *Ianovei*. Körpöli pașa, cu potopul său de oaste, mai că va fi avut de gând, să cuprindă, în afară de Ianova, și cetățile: Orade, Székelyhid, Sárpatak, Sătmar, Ecsedvár, Hustvar și Kassovia.

Har Domnului, că de atunci cetatea Ianova a rămas în mână musulmană și a devenit oraș mare. Alah să-l păzească! Aceasta e proprietatea imperială a pașei (chas-i husmaiuni); negustorii și proprietarii de ziament sunt înscrși în cercul Timișorii. Acuma, după cucerire, e un guvernament care aduce cinci sute de *acce*; are comandant de cetate, ianicear odai, un aga hasechi, spahi chet-chuda, desebedsi, topci agă, sag col — agasi, sol colagasi, urian-aga, besli-aga, martalaț-aga, aga voluntarilor, peste tot zece agale. Opt mii ostași și gardă de cetate.

Forma cetății Ianova. Pe malul râului Criș e o cetate pătrată; are bastioane mici, de piatră, dintre cari fiecare seamănă cu întăriturile lui *Iced-suds* (simbolul tăriei) și în fie-care încap 1000 de oameni; în fiecare sunt 10 tunuri balicmez. Are spre miază-zi o poartă, a cărei chee o păstrează ianicear-aga. În șanț curge Crișul. Dinlăuntru de poartă este geamia *sultanului-han Mohamed*. La baza geamiei e un turn de lemn cu ceas și o moară cu cai. Înlăuntru acestei cetăți este *cetatea noană*. E o drăgălașă cetățuie, în care, afară de odaiile ienicerilor altceva nu este. La cele patru colțuri are patru turnuri puternice, de lemn, cu lățimea peretelui de 20 picioare. Această cetățuie are o poartă spre Apus. Și șanțul acesteia e plin de apă curgătoare.

Suburbiul Ianovei. Curge printr'însul râul Criș. De-a dreapta și stânga râului e mare orașul, care se întinde pe pământ în formă de săgeată; întinderea e de vre-o 4800 pași; de prezent e o palancă pornită spre dezvoltare. Are peste tot opt bastioane puternice și trei porți, anume: poarta *Timișorii* la Miază-zi; poarta *Giula* spre Apus; poarta *Orăzii* spre Răsărit, și toate sunt de lemn. Și șanțul acestuia îl umple Crișul; s'au adunat 10,000 raiale, și au făcut un nou șanț. În acest suburbiu e geamia foarte frumoasă a lui Körpöli Mohamed, cu acoperiș de țiglă, minaret de cărămidă și e foarte mare geamia. În cearsi este geamia lui Ozman aga de chasesc, foarte artistică, frumoasă, acoperită cu țiglă și având minaret de lemn. Deasupra porții acestei geamii este sculptată următoarea tarichie:

Marele Dumnezeu miluește acest pământ.

Din dragoste pentru dânsul am făcut această înaltă casă.
Pe celce plângând vine la poarta ta, nu-l lăpăda din mila ta.

Jasidsi Ozman nădăjduște iertare și milă dela slujitorul tău¹⁾

Cu povestirea împrejurărilor *Hatîf* a spus tarichia:
In anul o mie șaptezeci și trei²⁾ s'a gătit aseastă casă de rugăciune.

Geamia lui *Sufi Chenaar* pașa e cu țiglă și minaret de scânduri. Aproape de dânsa, tot lângă amintitul cap de pod este geamia lui *Körpülizade Fazil Ahmed* pașa. În afară de acestea mai sunt și meceturi. Peste tot sunt opt sute de case mai mici și mai mari, cu țigle, cu grădini în acest oraș înfloritor, care a pornit acuma spre dezvoltare. Râul Criș curge tocmai prin mijlocul orașului și din toate ferestrele și balcoanele pescuesc la felurite sorte de pești. Marele număr al grădinilor și parcurilor de trandafiri, mulțimea feluritelor grădini, forma și poziția singuraticelor grădini, nu este de descris. Dintre toate casele mai frumos este palatul pașii, lângă poarta de spre *Giula*; toate clădirile sunt acoperite cu țiglă, frumoase și împodobite; au antișambre, odae de bae și mulțime de odăițe.

Ferestrele caselor și balcoanele dau spre Criș. Fiecare palat își are luntrița și lada pentru transportul de alimente; fiecare își ia prietenii, se așează în untrițe și merg la viile din împrejurime și în grădinile de peste râu; și acolo petrec și se distrează. În vii, umplându-se sufletele lor de cântecul duios al *privighitorii*, se cufundă în plăcere și admirare. În parcul din împrejurime, trandafirul, iacintul și diferite flori, cu mirosul lor înviorează crierul omenesc. Pe malul râului sunt sădiți pretutindenea pomi roditori și nenumărați chiparoși înclinați, cari umbresc râul, și îl fac parcă un loc umbros adșemi (persan). Iată, sub acești arbori umbroși; întreagă populația *vilaetului*, șezând în grupe, savurează farmecul anotimpului.

Acest oraș fiind o nouă cucerire, guvernatorul actual a dat oarecari prerogative și avantagii locuitorilor, așa că orașul zi de zi se dezvoltă și vin aci *raiale* din alte orașe și ținuturi. Până acum nu are de cât o bae (scaldă). La capul podului de lemn de peste Criș a clădit Ahmed pașa, fiul lui Körpöli, un mare și frumos han, acoperit cu țiglă. Are două sute de prăvălii, dar nici un imaret și jumătate nu are. Acest oraș e foarte dar foarte bogat; raialele dintr'însul sunt *ardeleni* și *valahi* (români); soldații sunt poturi și bosniaci, cari, în felul trupelor din Timișoara și Lipova poartă haine de grănițeri.

După vizitarea Ianovei ne-am luat rămas bun dela Caimacam, și dela ceilalți fruntași și mergând

¹⁾ Mohamed, profetul.

²⁾ 1662 d. Hr.

în direcția Nordului cu tovarășii noștri, prin păduri, am ajuns la palanca *Fekete Bátor*.

Fekete-Bátor palanca. Înainte vreme a fost biserică mare. Mai deunăzi fratele pașii Siavus, *Sari Husaim pașa* a clădit pe lângă dânsa cetate, care are un comandant și 150 soldați; a clădit și 150 case de locuit și a făcut-o înfloritoare; din biserică a făcut hanul Mohamed geamie și aceasta a și anunțat-o la Poartă. De prezent această cetate servește de loc de refugiu între Orade și Ineu. Și aici curge Crișul la poalele cetății și copacii din patru părți formează un loc foarte umbros.

(Va urma).

Proverbele Sf. Părinte Efrem Sirul

— Imitațiune a proverbelor lui Solomon —

(Urmare.)

Cap 2. Despre nestatornicie p. e. cu privire la diferitele intențiuni.

Unul părăsește locul de dragul virtuții, altul de lene și de lipsa de disciplină, al treilea urmează pentru o moștenire. Unul cearcă multe spre a se deprinde la înțelepciune și altul le cearcă multe din mânie după mărire deșartă. Altul aleargă și se ostenește din iubire creștină, altul aleargă și se luptă din iubire de glorie.

Unul se supune pentru porunca lui Hristos și altul se supune pentru o diregătorie sau un câștig de rușine.

Unul laudă pe deaproapele ca să placă oamenilor, altul laudă pe deaproapele pentru porunca lui Hristos și al treilea surpă pe deaproapele din nemăsurată ambițiune de onoare. Unul se smerește pentru porunca lui Hristos și alul se deosește din nepricepere. Unul lucrează cu sirguintă din sgârcenie, și altul lucrează mult pentru binefacere.

Al treilea lucrează când n'ar trebui, și nu lucrează la timpul lucrului. Unul cântă psalmi și strigă, când n'ar trebui; tace însă la timpul cântării psalmilor și vorbește a lene cu deaproapele. Unul priveghiază când n'ar trebui și murmură când nu se cade.

Este scris: »Iadul și prăpastia sunt cunoscute D-lui«. Cum nu vor fi inimile oamenilor? Începutul unei vieți pine sunt lacrimi cu rugăciune.

Ascultarea sfințelor scripturi dovedește o înțelepciune adevărată. De vor asculta cei neînțelepți zece mii de cărți nu le este de nici un folos. Și cine e neînțelept, decât numai cel-ce desprețuește frica Domnului? Este scris: »Inima

înțeleptului primește porunca. Tinde celui înțelept privilegiu și va fi mai înțelept învață pe cel onest și va primi mai mult.« Un prunc crescut sub disciplină va fi înțelept; celui neînțelept însă îi trebuiește un servitor. Cei leneși se lipsesc de bogăție, cei sirguincioși își agonisesc avuții. Cel înțelept se ferește de cel rău, cel neînțelept însă cu voia se amestecă cu necredincioșii. Cel grabnic la mânie nu socotește ce face; omul înțelept însă rabdă multe.

Cinstește pe Domnul și ferite vor fi căile tale! Cinstește pe *preot* și cel mai bătrân, pentruca binecuvântarea lor să vină preste tine! Cinstește pe moșnegi, pentrucă ei mult au servit lui Hristos! Cinstește pe frații tăi ca servitorii lui Hristos, pentru ca să fi iubit dedânsii! Frate de iubesti pacea vei săvârși călătoria ta pe mare liniștită. Cine alungă pacea casei sale caută după cele pământesti; cel ce săvârșește însă lucrul său întrânsa râvnește după comori, care sunt găsite sfinților în cer. Domnul știe mai nainte hotărârea creștinului, care nizuește după sfințenie; ea este o treaptă înaltă dacă se păzește nevătămată.

(Va urma).

Nr. 449—1905.

Apel.

Pentru a putea compune ată pentru expoziția din vara aceasta, cât și pentru muzeul nostru etnografic *i colecție cât mai completă de ouă încondeiate cu desemnuri și motive originale și tipice românești*, ne adresăm pe această cale tuturor prietenilor noștri și în prima linie conducătorilor despărțămintelor noastre, că din incidentul sărbătorilor de Paști să adune din ținuturile lor cele mai frumoase și mai caracteristice modele de ouă încondeiate și să ni-le trimeată pe seama colecțiilor ce pregătim. (Adresa: Biroul Asociațiunei, Nagyszeben, strada Morii Nr. 6).

Sibiiu, în 24 Aprilie 1905.

Șutufu.

Prezidiul Asociațiunei.

CRONICA.

În Joia patimilor P. S. Sa Dl Episcop diecezan a sevârșit sfințirea de mir, la serviciul divin al sfintei liturgii.

Nou doctor în sfânta teologie. Stipendistul nostru diecezan George Ciuhandu a fost în 12 Aprilie l. c. pomovat în Cernăuț la gradul de doctor în sfânta teologie. Sincerile noastre felicitări.

Ierarhia ortodoxă în America. În America de nord există de prezent trei episcopi ortodoxi. După calculările mai nouă au comunitățile respective 32.194

credincioși. După origine se țin de 12 naționalități. Capul comunității e episcopul Tihon, care rezidează în San Francisco. În timpul din urmă i-s'a dat ca ajutor un episcop hirotonit în Moscva, cu numele Inocențiu. Aceștia l-au făcut episcop pe arhimandritul siric Rafael Havavecny în Brooklyin. Numirea s'a fost făcut de patriarhul Meletie din Antiochia.

Invitare. Societatea diletantă a industriașilor români din Siria, din incidentul instalării Rev. Domn protopresbiter tractual Mihai Lucuța arangiază în localitatea sale de dans din Siria, Marți a 3-a zi de Paști 19 Aprilie (2 Maiu) 1905, reprezentațiune teatrală căreia îi va urma petrecere cu dans, la care cu toată onoarea vă invită. Comitetul aranjator. Prețul de intrare loc I. cor. 2, loc II. cor. 1 50, loc III. cor. 1. de persoană. Începutul seara la 8 ore precis. Venitul e destinat pentru augmentarea bibliotecii industriașilor din Siria. Oferte și suprasolviri se primesc cu mulțumită și se vor cvita pe cale jurnalistică. — Bilete se pot comanda dela dl Nicolău Buda în Siria și seara la cassă.

Ceva despre clopote. Turnarea clopotelor este și azi încă o artă, care nu urmează după legi bine stabilite, ci pe baza principiilor unei experiențe îndelungate. Sunetul clopotului depinde dela mixtura metalului, dela forma clopotelor, dela liniile de profil a clopotelor și dela multe alte împrejurări.

Începând dela vechiul clopot ținuit cu tinichea, care se află în turnul bisericii sf. Cecilie din Colonia (se susține că acest clopot datează din anul 613) și dela cel mai vechi clopot turnat al Germaniei aflător în turnul bisericii orașului Merseburg (din anul 1000) până la clopotele cele mai moderne din ziua de azi, s'au făcut fel de fel de încercări în ce privește mixtura masei de turnat și forma clopotelor, și iarăși s'au reintors la vechile principii ale turnătoriei.

Turnarea unui clopot era odinioară un act solemn împreunat cu o mare ceremonie bisericească. Clopotul era considerat drept o ființă viețuitoare, se boteza și primea din botez un nume, apoi se ungea și sacra înainte de ce era ridicat cu mare solemnitate în turnul respectivei biserici. De altfel și în ziua de azi sunt încă în us mari serbări la așezarea clopotelor în turn, cum s'a întâmplat aceasta nu de mult cu ocaziunea așezării clopotelor în turnurile catedralei din Sibiu.

Un sunet plăcut și un acord frumos sunt azi primele calități ale clopotelor. Aceste două calități se consideră mai superioare decât mărimea clopotelor. În vremurile din trecut decidea mărimea clopotelor.

Cel mai mare clopot, numit clopotul „Țarul Kolokol“ se află în Moscva și cântărește 3962 măji, o greutate fără îndoială foarte respectabilă. Acest clopot însă e mut. El este așezat pe un postament lângă turnul bisericii Marelui Iwan din Moscva. N'a fost nici când așezat în turn și prin urmare nici n'a fost tras. Clopotul uriaș al Catedralei din Colonia cântărește numai 542 măji și e întrecut în mărime și greutate de numeroase alte clopote din Rusia, China și Japonia. Așa de pildă clopotul templului japonez din Kroto cântă-

rește 1480 măji, iară clopotul de fer din Peking, care a fost turnat în anul 1403, cântărește 1250 măji.

Care este mai popular? Petru Roseger, renumitul scriitor popular din Graz, scrie în ultimul număr al revistei sale „Heimgarten“ următoarele: „Ședeam odată cu prieteni la cafelea și venise vorba despre aceea, care din cei doi poeți, Schiller ori Goethe, este mai cunoscut în popor? Unii ziceau, că Goethe trebuie să fie mai cunoscut, fiind-că el a tratat toate nuanțele vieții și a scurtat toate adâncimile sufletului. Un altul a făcut propunerea să întrebăm pe chelnerii din cafelea, dacă îi cunosc după nume pe acești poeți. Bine, să facem proba. Întrebăm întâiu pe cel mai în vârstă. „Goethe“, răspunde el gânditor... „N'a dat cam de mult pe aici“ — Întrebaui pe cel mai tânăr: „Ia spune-mi, tinere, cunoști pe Goethe?“ — „Da, dle“, răspunde el repede. — „Ei, cine a fost Goethe?“ — „Goethe a fost un poet“. — „Bine, și ce a scris?“ — Tânărul se gândi puțin, apoi răspunde: „Goethe a scris Clopotul lui Schiller“. Noi am învățat mai mult de la acești chelneri, de cât ei de la noi. Am învățat, că în cercurile aceastea cu numele nu se poate face nimic, și am mai învățat, că poesia lui Schiller circulă în popor fără îndoială mai mult de cât numele lui Goethe.

† **Necroloage.** Subscriși cu inima frântă de durere aducem la cunoștință tuturor rudeniilor, prietenilor și cuților, că scumpa lor soție, mamă și bunică, Emilia Gurbanu născ. Cornea după grele suferințe și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului Marți în 12/25 Aprilie a. e. în al 56-lea an al vieții și al 35-lea al fericitei sale căsătorii. Rămășițele pământești ale scumpei defuncte se vor așeză spre vecinica odihnă Joi în 14/27 Aprilie 1905 la orele 11 a. m. în cimitirul gr. or. român din Buteni. Odihnească în pace! Buteni, 12/25 Aprilie 1905. Constantin Gurban, protopopul gr.-or. rom. al Ienapolei, ca soț. Constanța Gurban măr. Bodea fică Iuliu Bodea preot gr.-or. român, ca ginere. Florica, Ionel, Felicia, Eina, nepot și nepoate.

— Subscriși în numele nostru și al numeroaselor rudeni cu inima înfrântă de durere aducem la cunoștință, că prea iubitul nostru fiu Mihai Căpitan elev de cl. IV un geniu de stud. primul elev la școalele de stat din Igazafalva a răposat în 6/19 Aprilie în al 11-lea an al vieții sale după un morb greu și scurt, lăsând în mare jale pe mult iubii lui părinți Ioan Căpitan preot, inspector școl. și Alexandra, pe iubii lui frații Emilian stud. de cl. II gim. și Virgil, pe iubitele lui surori Iustina și Sidonia. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvântată.

Cladova, în 24 Aprilie 1905.

Dăruirii pe sama Bisericii gr. or. rom. din Pauliș. Subscrisul în numele comunei bis., aduce la cunoștință mulțumită publică Stim. Domn Nyáry Béla proprietar de vie, și căpitan al promontorului Pauliș, care deși e rom. cat. și locuitor în Arad, precum în anul trecut, așa și acuma s'a arătat bunăvoința, și dragostea sa față de biserica noastră gr. or. rom., căci în anul trecut a serbat un parastas în biserica noastră pentru soția sa arăposat în Domnul Nyáry Etelka. Ear acuma a donat

Bisericeii noastre un festnic frumos în mijlocul Bisericeii în care ard 3 luni în memoria Doamnei sale Etelka în preț de 60 cor. pentru care faptă creștinească îi doresc fericita sănătate, ear Stim. Doamne răposată Etelka, vecinică amintirea ei.

Văduva Gafia Crișan, fiind o creștină evlavioasă față de Sfânta Biserică, a donat din avutul ei Bisericeii noastre gr. or. rom. din Pauliș un falon negru în preț de 60 cor. pentru care faptă creștinească în numele Comunei Bisericești îi aduc mulțămintă publică rugând pe bunul Dzeu să-i lungească firul vieții îndelungat cu fericită sănătate.

Zamfir Conopan
par. gr. ort.

AVIZ!

A apărut și se află de vânzare în tipografia noastră următoarele cărți școlare:

„**Exerciții intuitive**“ în limba maghiară, de dl învățător Ioan Vancu, prețul unui exemplar 50 fileri, peste 10 exemplare 10% rabat.

„**Istorieare biblice**“, 11 carte de religiune pentru școalele populare de dl profesor: Dr. P. Barbu, prețul unui exemplar 30 fileri.

„**Tâlcuiala evangeliilor**“, de fericitul Loga cu litere cirile prețul 2 coroane.

Rugăciunile școlărilor compactate cu gust, în diferite colori, cuprinde întreagă utrenia și liturgia, de un prieten al școlărilor, prețul per exemplar 40 fil. Dela 10 exemplare 10% rabat.

Sub tipar avem: „**Istorieare Bisericești**“ de dl profesor din Caransebeș: Dr. Petru Barbu.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului vacant învățătoresc dela școala inferioară de băieți din **Covăsânt** se escrie concurs, cu termin de alegere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1) Locuință cu grădină. 2) Salar în bani 300 cor. 3) Usufructul a $\frac{5}{8}$ sesiune de pământ, computat în 600 cor. 4) 8 orgii de lemne din care e a se încălzi și școala, comp. în 600 cor. 5) Paușal de scripturistică 10 cor. 6) Spesele de conferință 20 cor. 7) Curatorat 30 cor. 8) Dela înmormântări unde va fi poftit 1 cor., cu liturgie 2 cor.

Dela recurenți se cere a fi cvalificați conform §-lui 60 din „Regulament“, estras de botez și atestat despre serviciul de până aci.

Competenții au a-și trimite documentele — ajustate conform legii și adresate comitetului parohial — P. O. Oficiu protopopesic din Șiria (Világos) ca inspector de școale; iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare să se prezinte în s-ta biserică, spre a-și arată desteritatea în cele rituale. Alesul e obligat a suportă toate sarcinile publice și a conduce strana fără altă remunerațiune.

Dat din ședința comitetului parohial, ținută la 9 Februarie (27 Ianuar) 1905.

Romul L. Papp
președinte com. par.

Dimitrie Olariu
not. com. par.

Cu știrea mea: Traian Terebenț adm. ppresbiter
—□— 2—3

Licitațiune minuendă.

Pe baza concluzului Venerabilului Consistor Nr. 7326/904, se escrie concurs de licitare minuendă pentru repararea s. biserici gr. or. rom. din **Parța**, care se va țineă **Duminecă în 24 Aprilie (7 Mai)** a. c. la 4 ore după amiazi în școala gr. or. rom. de aici.

Suma de esclamare e 944 cor. 80 fil. Licitanții au a depune vadiul de 10% în bani gata.

Preliminarul de spese se poate vedeă la of. par. din loc.

Reflectanții n'au drept de a pretinde diurne ori viatic în ziua licitării dela comuna bisericească.

Parța la 3 Aprilie 1905.

Tanasie Cazal,
preș. com. par.

—□—

2—3

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada Atzél Péter Nr. 1.

(lângă Crucea Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm îndeosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.

12—52

